

Jaarverslag

Concept

Bestuur en directie van het Nationaal Onderduikmuseum

Gerda Brethouwer, directeur

Henk Dijk, voorzitter

Jon Temming, secretaris

Inhoudsopgave:

1. INLEIDING.....	3
2. ACTIVITEITEN EN HOOGTEPUNTEN	4
<i>4 mei kranslegging een verslag</i>	<i>9</i>
3. BEZOEKERS EN DONATEURS	10
4. RONDJE LANGS DE VELDEN: VERSLAG WERKGROEPEN	11
4.1 Balie Nationaal Onderduikmuseum/VVV Agentschap Aalten	11
4.2 Collectiebeleid Beheer- en Behoud	12
4.3 Team Onderzoek en collectie	14
4.4 Recreatie & Toerisme	15
4.5 Educatie	16
4.6 Expositiecommissie	19
4.7 Escaperoom voor de Vrijheid.....	23
4.8 De Panne	23
.....	24
4.9 Veiligheid en techniek	25
4.10 Vrienden van het Nationaal Onderduikmuseum	25
5. EXTERNE CONTACTEN/ SAMENWERKING	26
6. ORGANISATIE.....	27
7. TOEKOMST: HERINRICHTING EN VERNIEUWING	28
8. TOT SLOT	30

Het Nationaal Onderduikmuseum vertelt met kleine verhalen de grote geschiedenis van verzet, onderduiken en vrijheid tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het museum gaat in op de keuzes en dilemma's van gewone burgers en geeft tevens een beeld van de bijzonderheden van het wonen en werken aan de Nederlands-Duitse grens in.

1. Inleiding

Net toen we het belangrijkste deel van de corona pandemie achter ons dachten te hebben, diende zich alweer een volgende crisis aan: de beperkingen van de energievoorziening en stijgende prijzen. Het is fijn dat de Provincie Gelderland ons steunt bij de verduurzaming en betere klimaatbeheersing van het museum. Dat is bar nodig.

Maar ach, de moeilijkheden zijn rimpelingen in ons bestaan als je het vergelijkt met wat mensen elders dagelijks meemaken. Vluchten of met hun leven bedreigd worden om wie ze zijn of willen zijn, niet in vrijheid kunnen leven zoals wij dat kunnen. 'Als je het kwijt bent weet je wat je mist!' Onwillekeurig gaan de gedachten heen en weer tussen de Tweede Wereldoorlog en de verhalen van toen en de wrede, bloedige oorlog in Oekraïne. Alles wordt daar kapot gemaakt, met raketten, tanks en vliegtuigen, en met oorlogspropaganda waarin alles wordt omgedraaid en de Russische agressor zijn daden legitimeert.

Sinds de Tweede Wereldoorlog waanden we ons veilig, met een inzinking tijdens de Koude oorlog. "Dat nooit meer!" zeiden we bij de herdenkingen. Dat zeggen we nu niet meer.

We beseffen maar al te goed hoe kostbaar vrijheid is en dat wij allemaal verantwoordelijkheid dragen deze door te geven. Dat is ook de missie van ons museum en die boet niet aan belang in.

Vorig jaar kwamen Statushouders voor hun inburgeringscursus naar ons museum in samenwerking met Figulus. De meeste van hen zijn gevlucht uit oorlogen en hebben hier veiligheid gevonden. We deelden onze verhalen en het geeft hen troost dat er geheeld kan worden. We ervaren ook dat de verhalen uit de Tweede Wereldoorlog nog niets aan kracht hebben ingeboet. Zeker niet omdat we ook steeds vanuit een ander perspectief terug kunnen kijken naar die geschiedenis en naar het heden. Naar verhalen die verborgen waren en ons voeden in het besef van de waarde van onze democratie. Dwars door al het gemopper heen.

Het was een roerig jaar.

We blijven werken aan ontmoeting en vertrouwen en het uitdragen van de mensenrechten.

Namens het bestuur,

Gerda Brethouwer, directeur

2. Activiteiten en hoogtepunten

Kidsproof 2022 en 2023!

Voor de tweede keer behaalden we het predicaat Kidsproof. 22 november 2022 kregen we de bevestiging van de museumvereniging. Nationaal Onderduikmuseum **Kidsproof 2023** winnaar van Gelderland en in de landelijke top tien met 93 inspecties en een beoordeling van 9.47! We werden zelfs provinciewinnaar. Bij de museumvereniging zijn 516 musea aangesloten waarvan 55 Kidsproof. Meer informatie: www.museumkids.nl

Expositie verlengd

De tentoonstelling 'Kind van de Vrijheid' (4 april 2020) liep vanwege corona door tot februari 2022, gevolgd door de expositie 'Geef de namen een gezicht – Rademakersbroek' die 2 maart werd geopend. In de tentoonstelling krijgen de 46 slachtoffers van het drama bij het Rademakersbroek een gezicht. De mannen in de leeftijd van 18 tot 65 jaar werden kort voor de bevrijding van de Achterhoek gefusilleerd. De expositie wordt goed gewaardeerd. Er is veel (media-)aandacht voor de gebeurtenissen.

Livestreams

Op initiatief van het Nationaal Onderduikmuseum hebben een reeks 'Ontmoetingen zonder grenzen' plaatsgevonden in samenwerking met de Koppelkerk in Bredevoort met een subsidie van de gemeente Aalten. Op 7 april ging directeur Gerda Brethouwer in gesprek met Ad van Liempt en Kirsten Zimmerman over Rademakersbroek (zaal en livestream).

Ds. Slomp

Op 5 mei heeft ds. J. Slomp een Vrijheidslezing verzorgd. Hij schonk ons in oktober de onderscheidingen van zijn vader Frederik Slomp alias Frits de Zwerver. Helaas moesten we in december afscheid van hem nemen na zijn plotseling overlijden. Wij zijn hem zeer erkentelijk.

Educatie

Naast ons uitgebreide educatieve programma zijn er leuke activiteiten georganiseerd voor kinderen en hebben we hen in de schoolvakanties speurtochten aangeboden. We merken dat we als kidsproof museum veel aandacht van jonge gezinnen krijgen.

Tweedehands handsboekenmarkt in de Dorpsboerderij

Henk Lensink en Jacqueline Doornink hebben in 2022 weer veel boeken in kunnen nemen, controleren, prijzen en verkopen op onze boekenmarkt. Deze verkoop heeft een heel mooi bedrag opgeleverd dat ten goede komt aan Onderduikmuseum Junior op de zolder van Markt 12.

Uit de organisatie

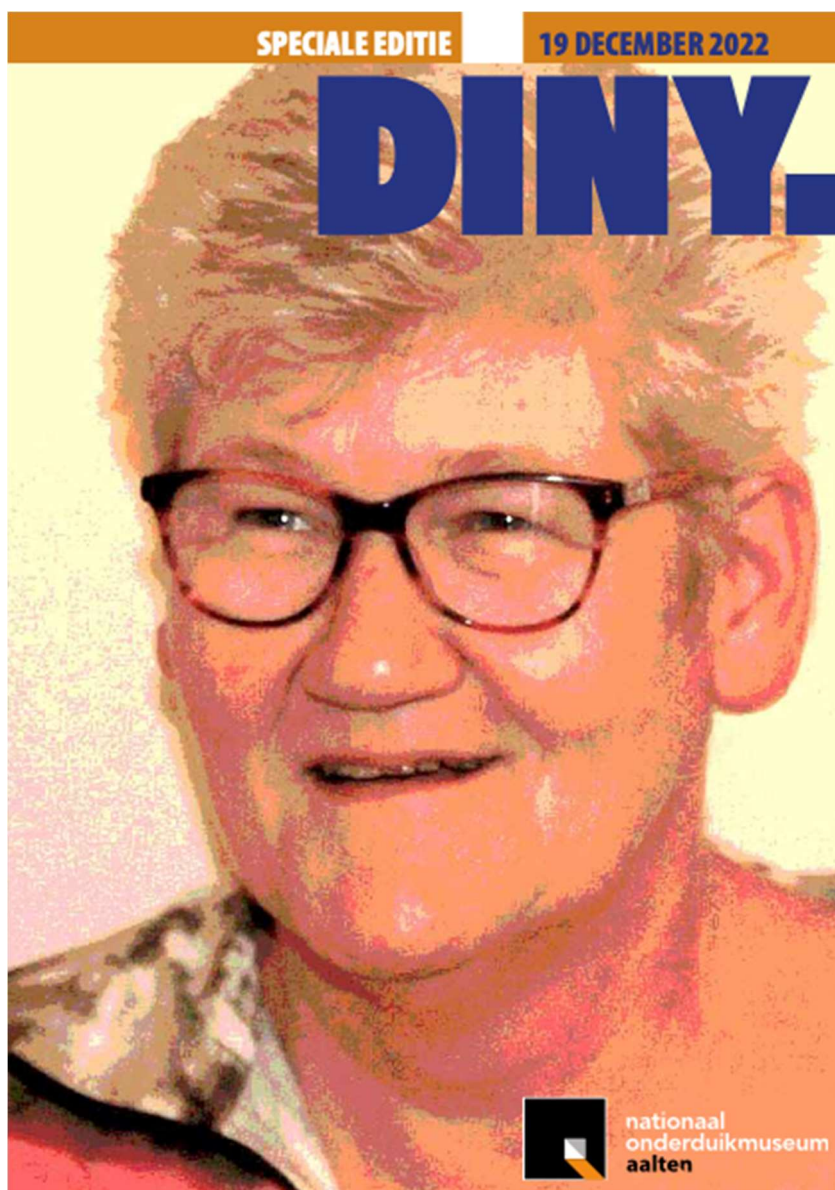
In oktober 2022 was er na jaren corona weer een Vrijwilligerstreffen, dit keer bij het Karpermeer. Op maandag 19 december 2022 hebben we afscheid genomen van onze secretariaats-medewerker Diny Griffioen. Zij geniet inmiddels van een welverdiend pensioen maar zet zich nog wel als medewerker collectie in voor onze organisatie als vrijwilliger. Tevens hebben we eind 2022 vacature voor de functie van officemanagement uitgezet en kunnen invullen met een nieuwe kracht Anna Maria Dekkers, zij zal per 1 februari ons komen versterken.

Afscheid Diny

Diny Griffioen-Drenthel, ging op 15 december 2022 met pensioen. Diny is 14 december 2004 begonnen bij de Aaltense Musea als secretariaatsmedewerker. In de jaren die volgden tot nu toe is zij altijd een 'poortwachter' geweest, degene bij de sluis die het verkeer in goede banen heeft geleid. Ook was zij ons visitekaartje aan de telefoon en via de brieven en mail. Om haar vertrek niet ongemerkt voorbij te laten gaan en boden we haar een welverdiend afscheid aan op 19 december 2022. Het werd een gezellig samenzijn met veel vrijwilligers, samen met (oud) collega's, familie, vrienden, bestuur en overige genodigden. Diny ontving naast veel persoonlijke brieven, kaarten, geschenken en enveloppen met inhoud, het bronzen beeldje Jan met de Panne en een heuse eigen glossy 'DINY' speciaal voor deze gelegenheid samengesteld. Dankzij de variatie in bijdragen van iedereen is deze heel bijzonder geworden.

Een jaar met verliezen

Nationaal Onderduikmuseum ondersteunde de brief van het voormalig verzet aan de publieke omroep over de uitzending Het Verhaal van Nederland, waarin de rol van het verzet gebagatelliseerd c.q. ontkend wordt. Een van de ondertekenaars was Jan Slomp, zoon van Frits de Zwerver. Helaas overleed hij in december 2022. Hij deed belangrijke schenkingen aan het museum en er was een mooi gesprek met hem dat velen konden volgen via de livestream.

Met Heleen Stevenson-Kuipers was ook de afspraak gemaakt voor een livestream, maar dit kon niet doorgaan. Korte tijd later overleed zij. Ook Joke Folmer is in 2022 overleden. Het verhaal over haar verzetswerk was in ons museum te zien tijdens de tentoonstelling "De vrouw als spil van het verzet" in 2018. Max Bier is dit kalenderjaar overleden in Israël.

4 mei kranslegging, een verslag

Grensoverschrijdend - Het begrip 'grensoverschrijdend' heeft het afgelopen jaar door allerlei billenknijpers in zangwedstrijden en kaarsjes opstekende ex-voetballers een golf van aandacht en een nare bijklank gekregen. Maar er is nog een andere vorm van grensoverschrijdend gedrag en die maken we hier, levend met de D/NL-grens direct aan de voordeur, dagelijks mee. En deze week op bijzonder ontroerende en hartverwarmende wijze.

Het begon maandagavond bij een feestelijke ontvangst van de Honorair Consul van het Koninkrijk der Nederlanden in Kleve (D), de heer Freddy Heinzel, ter gelegenheid van de verjaardag van onze koning. Freddy Heinzel en zijn vrouw organiseren deze ontvangsten ieder jaar rond Koningsdag voor partijen en instanties die zich inzetten voor de Duits-Nederlandse samenwerking. De afgelopen twee jaren konden deze stijlvolle bijeenkomsten (dresscode: donker pak of uniform!) vanwege corona helaas geen doorgang vinden.

Het was wellicht daarom al drukker dan normaal bij de deur maar ook de sfeer was van meet af aan anders. De woede en frustratie over de zinloosheid van wat er in de Oekraïne gebeurt was bij iedereen voelbaar. En Freddy Heinzel schatte dat in zijn toespraak goed in. Uitgebreid ging hij in op de afgelopen coronaperiode en memoreerde met trots dat de grens tussen Duitsland en Nederland als enige Duitse grens geen moment echt op slot is gegaan. Hij ging vervolgens op humorvolle wijze in op het verschil in omgang met de epidemie tussen Nederlanders en Duitsers en karakteriseerde die heel puntig met: "Duitsers zijn bereid een stuk vrijheid op te geven voor meer zekerheid. Nederlanders zijn bereid een stuk zekerheid op te geven voor meer vrijheid".

Indrukwekkender nog was zijn opsomming van projecten waarin Duitsland en Nederland de afgelopen jaren intensief en succesvol samenwerken. Van politie tot werkgelegenheid, op milieugebied en op het gebied van de zorg en veiligheid, cultureel, sociaal en in het onderwijs. En dat tussen twee landen die 77 jaar geleden met elkaar in oorlog waren. De vastbeslotenheid aan zowel Nederlandse als Duitse zijde om deze samenwerking verder uit te bouwen is een belangrijk teken van hoop.

Woensdag 4 mei had Verena Winter, mijn Oostenrijkse vrouw, de eer namens het Nationaal Onderduik Museum, waar zij in het bestuur zit, een bloemstuk samen met Antoinette Baanders te mogen leggen bij het oorlogsmonument in Aalten. Hoe lang is het geleden dat deelname van Duitsers of Oostenrijkers bij dit soort herdenkingen absoluut ondenkbaar was? En ook hier was het volgens ingewijden veel drukker dan normaal. De gedachten gingen, zoals bij veel van deze herdenkingen, ook naar de zinloze slachtoffers in de Oekraïne en – laten we dat niet vergeten – aan Russische zijde.

Voor mijn vrouw, bijvoorbeeld, is Bertha von Suttner een van de belangrijkste voorbeeldfiguren voor het verlangen naar en het recht op vrede. Bertha von Suttner, de Oostenrijkse pacifiste, vredesonderzoekster en schrijfster, die in 1899 betrokken was bij de voorbereidingen van de Eerste Haagse Vredesconferentie in Den Haag en die in 1905 als eerste vrouw de Nobelprijs voor de Vrede kreeg, schreef de volgende waarschuwende woorden over oorlog - gedachten die nog steeds geldig zijn: "Wetenschap en kunsten raken in verval, het bedrijfsleven kwijnt weg, de mensen worden gebrutaliseerd en verarmd, alle morele normen worden verlegd. Voor de burgerbevolking brengt het alleen maar ellende en ontbering."

Tenslotte waren mijn vrouw en ik op 5 mei weer te gast in Kleve maar nu om het aansteken van het bevrijdingsvuur mee te maken. Opnieuw een unicum, want dit vuur wordt weliswaar al enige jaren binnen Nederland op 5 mei vanuit Wageningen door marathonlopers over het hele land verdeeld, maar kwam nog nooit over de grens. Opnieuw een initiatief van Freddy Heinzel en in samenwerking met een aantal hooggeplaatste Nederlandse militairen, de burgemeesters van Kleve en Nijmegen, de Commissaris van de Koning in Gelderland en diverse Duitse vertegenwoordigers op indrukwekkende wijze vormgegeven.

*Laten we deze vorm van grensoverschrijdend denken en handelen samen alsjeblieft overeind houden!
Immers: "Wie naar boven kijkt, ziet geen grenzen"*

Joop van Reeken

3. Bezoekers en donateurs

Bezoekers

In 2022 bedroeg het totale bezoekersaantal 19.771. Dit is bemoedigend na de coronajaren en nog gedeeltelijke sluiting van ons museum. Het museumbezoek trekt weer aan en we hebben alle vertrouwen dat we de score van 2019 volgend jaar kunnen overtreffen.

Donateurs

Het museum zag zijn donateursaantallen licht stijgen, daar zijn het bestuur en directeur heel dankbaar voor! Als donateur van het museum geniet men van diverse voordelen: donateurs ontvangen 2x per jaar thuis 'de Panne', een speciale nieuwsbrief en uitnodigingen voor de tentoonstellingen.

Schenken, de belasting en ANBI

Ook ontvangen wij diverse schenkingen. Omdat het museum de culturele ANBI-status heeft, is de contributie als gift 125% aftrekbaar!

In dit jaarverslag zetten we de informatie over schenkingen en ANBI nog eens op een rij.

ANBI status... alleen culturele, wetenschappelijke of nut beogende instellingen met maatschappelijke doelen, komen in aanmerking voor een ANBI-status. Deze mogen geen winstoogmerk hebben en zijn aldus erkend door de Belastingdienst.

De Belastingdienst beoordeelt een eenmalige gift als een 'gewone gift' en deze is slechts beperkt aftrekbaar. Voor een gewone gift en een gift die u wel jaarlijks doet, maar niet in een overeenkomst hebt vastgelegd, gelden een drempel en een maximum. De drempel is 1% van het drempelinkomen en het maximum is 10%. Het drempelinkomen wordt bepaald door het belastbaar inkomen (voor informatie zie Belastingdienst.nl).

Periodieke giften zijn volledig aftrekbaar!

Een gift is een periodieke gift als deze aan de volgende voorwaarden voldoet;

- Jaarlijks hetzelfde bedrag (in 1 keer of in meerdere keren) als gift aan dezelfde instantie of stichting.
- Het bedrag minimaal 5 jaar achter elkaar.
- Er is vastgelegd wanneer de jaarlijkse gift stopt, dus bijvoorbeeld na 5 jaar. Bij overlijden voor voor de termijn afloopt, dan stopt de jaarlijkse gift bij overlijden.

Testament

Als in het testament één of meerdere goede doelen worden benoemd voor ondersteuning, zijn deze giften vrij van successierecht. Het 'goede doel' hoeft over de erfenis geen belasting te betalen. U kunt aan een goed doel nalaten door deze in uw testament te benoemen tot erfgenaam. U kunt ook kiezen voor een legaat, een vastgesteld bedrag. Wij informeren u hier graag over! Voor verdere informatie: info@onderduikmuseum.nl

Ons ANBI/RSIN-nummer: 805130500

Bankrekeningnummer voor uw giften: NL36RABO0310503779

Wij zeggen u hartelijk dank voor de giften die wij mochten ontvangen in 2022 en danken u bij voorbaat voor uw giften!

4. Rondje langs de velden: verslag werkgroepen

4.1 Balie Nationaal Onderduikmuseum/VVV Agentschap Aalten

Het jaar 2022 gaf niet veel verloop te zien in het aantal baliemedewerkers. Het team werd uitgebreid met een medewerker, zodat wij in 2022 konden beschikken over twintig medewerkers, twee heren en achttien dames. Samen zorgden ze ervoor dat de bezetting van de balie over het jaar 2022 steeds voldoende was om open te kunnen blijven.

Kidsproof

Het team gemotiveerde medewerkers maakte afgelopen jaar vele bezoekers wegwijs in het museum en de gemeente. De vriendelijke ontvangst door het team, zorgde mede voor het hoge waarderingscijfer voor het behalen van het certificaat "Kidsproof museum 2022 en 2023". Het is geen vanzelfsprekendheid dat dit predicaat twee keer behaald wordt. Dit jaar met de hoogste score van Gelderland. We weten dat het ook te maken heeft met de aandacht die de baliemedewerkers hebben voor alle groepen in het museum en een beetje extra voor de jeugdigen daaronder!

Activiteiten

Naast de vele school- en groepsbezoeken, die ten opzichte van 2021, voorzichtig maar gelukkig weer toenamen, waren er vele andere activiteiten, waarvoor bezoekers zich aan de balie meldden.

Zoals de opening van de expositie "Geef de namen een gezicht", in maart 2022 waarvoor menigmaal gedurende het jaar de audiotour werd uitgereikt. En later in het jaar de expositie "1572 en de kracht van Gertrud".

Ouders met kinderen kwamen voor de speurtocht met Pasen, de Kinderworkshop "Geheimtaal", vriendschapsbandjes vlechten, wentelteefjes bakken, het Pietenpad met Sinterklaas en de Kerstspeurtocht. We mochten ook vele bezoekers ontvangen gedurende de boekenmarkt en in combinatie met één van de Aaltendagen. De Open Monumentendag met als thema "Duurzaamheid" kon zich deze dag ook verheugen in een goede opkomst. Dan was er nog de Midzomeravondshopping met de wijnproeverij, Septemberkunst met als exposanten Judith van Tora en Thea Zweerink, de VR Game, de kerstmarkt AFM en de aanwezigheid in 2022 van de woordkunstenares Judith van Tora. Het bracht reuring en vele bezoekers en we hopen dat in 2023 te kunnen bestendigen.

Gängeskeswandeling.

In 2022 waren er 9 boekingen. Tijdens de inloopwandelingen in juni, juli, augustus en september meldden zich 33 deelnemers. Wel hebben veel toeristen een routeboekje gekocht.

*Namens de werkgroep,
Hannie Rutgers*

4.2 Collectiebeleid Beheer- en Behoud

De werkzaamheden van Team Collectie zijn veel omvattend, Denk aan het beheren en conserveren van de collectie, aanbod & schenkingen met de daarbij behorende administratieve werkzaamheden, de in- en uitgaande bruiklenen, registratie, etc.

Nieuwe structuur collectiebeleid

In 2022 is een begin gemaakt met een nieuwe structuur voor het Collectiebeleid waarin drie werkgroepen zijn ingesteld:

1. Collectiebeleid en strategie
2. Beoordelingswerkgroep aanbod collectie
3. Werkgroep registratie, behoud en beheer

Deskundigheid

In 2021 konden wij gebruik maken van een subsidiemaatregel voor het inhuren van ondersteuning via Mondriaanfonds. Het museum heeft daar gebruik van gemaakt en kon zo deskundigheid inhuren. Femke Mientjes heeft tot september ons versterkt.

Vernieuwing en collectie

In juni 2022 heeft directeur Gerda de vrijwilligers geïnformeerd over de uitbreidingsplannen van het museum en de ambitie een kenniscentrum LO te worden in Nederland over onderduik, verzet en vrijheid. Dat vraagt om compacte verhalen op niveau die bovendien t.z.t. nationaal gekoppeld worden. Wij zien de verder ontwikkelingen met belangstelling tegemoet en zullen daarover blijven nadenken.

Samenwerking Team Onderzoek

Wat betreft de beoordelingsgroep wordt daarbij Team Onderzoek betrokken, zowel in het traject van voorbereiding van de beoordeling (welke informatie missen we nog?) als de beoordeling.

Kenniscentrum en Contexttentoonstelling

Toegankelijkheid en ontsluiting van de persoonlijke verhalen en bijbehorende documenten en items zijn niet alleen belangrijk voor het ontwikkelen van het concept voor de Rode Draad Onderduiken en de ContextTentoonstelling (RD&CT) maar ook voor de rol van het NOM als kenniscentrum over de Onderduik. Met de Vernieuwing wordt hiervoor een Kennisbank met portal en database ingericht. Ook uit oogpunt van onderzoek en educatie is meer en meer behoefte aan de toegankelijkheid van de bij het NOM beschikbare persoonlijke verhalen. De vernieuwing heeft ook invloed op de manier van registreren en ontsluiten.

Registratie

Voor de registratie maakt het museum tot 2022 gebruik van het collectiebeheersysteem Adlib. Dit is een onderdeel van softwarebedrijf Axiell. Zij hebben aangekondigd dat het onderhoud en de ondersteuning van Adlib met ingang van 1 januari 2024 zal worden beëindigd.

Erfgoed Gelderland is hierop ingesprongen en biedt het systeem Memorix Maior aan. Als lid van Erfgoed Gelderland kan het museum hier kosteloos gebruik van maken. Memorix biedt meer zoekmogelijkheden dan Adlib waardoor het museum besloten heeft over te willen gaan naar dit programma. De begeleiding daarvan vindt plaats door Erfgoed Gelderland en Antoinette Baanders vanuit ons museum

Na een voorlichting en meer informatie ingewonnen te hebben, is besloten over te stappen naar dit systeem. Het Erfgoed helpt bij de overstap, er wordt ondersteuning verleend waar nodig en het team krijgt training op locatie. Momenteel worden er voorbereidingen getroffen voor de overstap.

Schenken

Gedurende het jaar 2022 zijn er weer veel interessante objecten, verhalen en documenten geschonken die betrekking hebben op onderduik en verzet in de Tweede Wereldoorlog. Voor het Klompenklasje kreeg het museum een serie bijzondere leesplankjes en andere schoolattributen. De hoorn- en pijpencollectie werd o.a. aangevuld met mallen waarvan pijpen werden gemaakt.

Bruiklenen

Voor de inrichting van de expositie 'Geef de namen een gezicht - Rademakersbroek' regelde het team de bruikleenaanvragen en zorgde ervoor dat deze tijdig in het museum aanwezig waren.

Van het Helena Huis in Aalten kwam het verzoek om een aantal schilderijen in bruikleen te mogen nemen die betrekking hebben op de Oude Helenakerk in het dorp. In totaal zijn er zeven werken van Piet te Lintum en drie van Harry Dercksen in bruikleen gegeven.

Het team

Team Collectie werd in 2022 uitgebreid met Irene Blascyck en Loes Tieman en natuurlijk ook Diny Griffioen die ons vanuit de organisatie komt versterken. Irina Peek stopte vanwege een betaalde baan, Stef Olmer vanwege ziekte.

Antoinette Baanders, Femke Mientjes tpt september (aangesteld via subsidie collectie), Diny Griffioen, Irene Blascyck en Loes Tieman, Jannie Meerlo, Marian Megens, Ben Lievers, Dianne Vreman en Irina Peek.

4.3 Team Onderzoek en collectie

Algemeen

In het afgelopen jaar hebben wij als team slechts twee keer vergaderd. Wel is er onderling intensief contact geweest via de mail en werd op onderdelen in kleiner verband samengewerkt. De coronaperiode was voor ons een periode van reflectie en bezinning. Het was moeilijk en vaak onmogelijk om afspraken met personen te maken voor een gesprek of interview. De voorzichtige handelwijze wat betreft het omgaan met oudere kwetsbare personen hebben wij ook dit jaar aangehouden, ondanks het feit dat er niet langer beperkende maatregelen golden.

Vergaderingen

In juni 2022 heeft directeur Gerda Brethouwer ons geïnformeerd over de uitbreidingsplannen van het museum en de ambitie een kenniscentrum LO te worden in Nederland over onderduik, verzet en vrijheid. Dat vraagt om compacte verhalen op niveau die bovendien t.z.t. nationaal gekoppeld worden. Wij zien de verder ontwikkelingen met belangstelling tegemoet en zullen daarover blijven nadenken.

In augustus hebben wij de werkgroep Oral History Gelderland ontvangen en twee gasten uit Rotterdam. We kregen informatie over een interviewproject in Rotterdam en ook over het nationale project "sprekende geschiedenis": dat is een combinatie van alle instituten, musea over Oral History. We hoorden dat getuigenissen van personen veelal niet meegenomen zijn in collecties of gekoppeld zijn aan documenten maar dat dit wel gewenst is voor de toekomst. Dat is in ons eigen museum wel het geval; wij zijn immers een museum waarin het gaat om de persoonlijke verhalen van mensen.

In november vergaderden we op de manier zoals we gewend waren: volle bezetting en de nodige agendapunten. Het is nu duidelijk dat team onderzoek en team collectie elkaar aanvullen wat betreft kennis over hetgeen binnenkomt aan bruiklenen en schenkingen. Advies over al of niet aannemen van aanbod wordt makkelijker. Het accepteren van een schenking wordt sinds kort bepaald in de nieuwe overlegstructuur "beoordelingscommissie" van directeur, collectie en onderzoek. In 2005 is het Onderduikmuseum in eerste instantie opgezet als verhalenmuseum met een educatief doel. Waardevolle objecten kwamen in handen van verzamelaars. Het museum heeft geen aankoopbudget voor objecten maar is blij over hetgeen aangeboden wordt (ook via onze teamleden) en past in de collectie. Wij helpen graag mee aan onderzoek en de uitbouw van een waardevolle museumcollectie.

Beantwoording vragen van externen

Elke maand kwamen er bij ons team (via het secretariaat van het museum) ongeveer 30-40 verzoeken om informatie binnen over personen of oorlogsomstandigheden. In de zomerperiode was het rustiger maar in december was het druk. Alle vragen worden in de regel binnen een of twee dagen beantwoord. Het komt steeds vaker voor dat kleinkinderen vragen stellen over het leven van hun grootouders. Soms kunnen wij die beantwoorden, vaak ook niet. De vastgelegde geschiedenis is namelijk vooral algemeen maatschappelijk en persoonlijke verhalen werden vanaf de jaren tachtig meer en meer vastgelegd.

Informatie uit het team

Machiel Jongste rondde zijn interview af met de heer G. Essing, geboren aan de Gendringseweg in Lintelo die veel vertelde over zijn schooltijd tijdens de bezetting, soldaten, twintig onderduikers, luchtalarm, clandestien graan malen, komst van de Engelsen. Erg boeiend.

Louis Veldhuis en Gerrit Nijman reisden naar Vlaardingen voor een interview met de 89-jarige mevrouw Tannie Scharleman. Als zevenjarig meisje maakte ze het bombardement in Rotterdam mee en kwam in de zomer op vakantie in Aalten, bij Prinsen van 't Maris. Ze werd vriendin met buurmeisje Bertha Piek (smid Piek Barloseweg) en ze kwam vaker. Kort na de bevrijding was ze ruim drie weken onderweg van Rotterdam naar Aalten en was de hele zomer bij Prinsen. Na de oorlog kwam ze vaak en de vriendschap bleef.

Van ds. Stutheim kwam de vraag binnen voor een interview met de zussen Wil en Hennie de Raad (tweeling 84 jaar oud) over hun kindervakanties in Aalten na het bombardement op Rotterdam en in 1945. André Fukkink reisde naar de omgeving van Rotterdam en sprak de dames. Het gesprek werd gefilmd door een vriend van ds. Stuvoet. Het is een waardevolle bijdrage geworden aan de collectie en het filmpje is te zien via youtube.

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=AR3-Aq1koYc&feature=youtu.be&cbrd=1>

Louis Veldhuis zette zijn onderzoek voort naar de geschiedenis van de twee Joodse broers Max en Josef Bier. Ook John Breukelaar onderzoekt dit onderwerp in het kader van zijn boek "Verscholen in Varsseveld", dat het Onderduikmuseum in 2024 zal uitbrengen. Dat is een al jaren gaande groot onderzoek naar de Joodse onderduik in Varsseveld en de buurtschappen in WO2.

Bert Smeenck bracht waardevolle documenten naar de collectie van de families Bent en Mom. Hierover verschenen artikelen in de regionale pers in het museumtijdschrift de Panne.

Het is belangrijk dat bijzondere gebeurtenissen in een jaar via foto of film goed worden vastgelegd. Teamlid Jan Oberink doet dat als altijd op professionele wijze.

Met de heren René en Mark van collectie Westendorp is er veelvuldig contact en overleg. Waardevol, omdat zij beiden over veel kennis beschikken en onze collecties elkaar aanvullen.

Onderzoek

Er is door ons team een begin gemaakt met inventariseren welke informatie het museum bezit over het Dutch National Battalion voor de expositie die in 2025 gepland is.

Ina Brethouwer namens het team onderzoek: Gerda Brethouwer, John Breukelaar, Gerrit Hendrik van Eerden, André Fukkink, Machiel Jongste, Henk Lensink, Gerrit Nijman, Jan Oberink, Teun Oortgiesen, Bert Smeenck, Louis Veldhuis, René Westendorp, Mark Westendorp, Jan Wikkerink

4.4 Recreatie & Toerisme

Er is nu een werkgroep recreatie en toerisme. Deze zorgt voor de verbinding tussen de Stichting VVV Agentschap Aalten en het museum en bedenkt en werkt plannen uit speciaal voor de gemeente Aalten in samenwerking met Herlinda ter Maat, regiocoördinator Achterhoek Toerisme. In 2022 hebben we vooral ook een basis gelegd voor wat we willen doen en zijn. Ook wordt via deze groep vanuit de werkvloer de verbinding gemaakt met de overkoepelende Stichting VVV Gemeente Aalten en de andere twee Agentschappen in Aalten.

Speciaal voor het zomerseizoen 2022 hebben we de actie van 2021 herhaald voor de toeristen die op de campings, bij vakantiewoningen en bij B&B overnachten: een goodiebag.

Een fijn gevulde linnentas met daarin verschillende flyers en brochures van toeristische attracties en bezienswaardigheden in onze omgeving en een leuke attentie. De gasten kunnen op vertoon van een voucher een goodiebag ophalen aan de balie bij één van de VVV's in de gemeente Aalten. Er is druk gebruik van gemaakt. Een succesvolle actie die zal worden herhaald!

Marion Jacobs, Sinie Sonderen-Aalbers, Hannie Rutgers-Nijman, Janny Krieger-Lievers, Dicky Jansen, Marit van Wijngaarden, Suzan Overweter.

4.5 Educatie

Vrijwilligers

De afdeling educatie heeft momenteel zo'n veertien actieve vrijwillige rondleiders/museum-docenten. Gezien de ambities om te groeien zal de afdeling educatie nog meer versterking kunnen gebruiken.

Geef de namen een gezicht | Rademakersbroek

Er is een audiotour (Duits en Nederlands) en een juniortour ontwikkeld voor deze tentoonstelling. Voor het onderwijs is een gastles en een lesbrief over Rademakersbroek beschikbaar.

Judith von Tora

De Duitse kunstenares Judith von Tora was erg geraakt door de verhalen van de 46 van het Rademakersbroek. Zij sprak voor de tentoonstelling de Duitse audiotour in. Judith was in 2022 maandelijks aanwezig in het Nationaal Onderduikmuseum. Zij presenteerde haar bijzondere woordgeschenken aan de bezoekers n.a.v. de tentoonstelling Geef de namen een gezicht.

Samenwerkingen

SCEDA

Het museum werkt samen met de Aaltense synagoge. Er is een gezamenlijk programma ontwikkeld voor de groepen 7/8 van de basisscholen van de gemeente Aalten. De scholen aangesloten bij SCEDA hebben zich t/m 2031 vastgelegd. Dit schooljaar wordt er met de synagoge gewerkt aan de ontwikkeling van een gastles.

Kick

Het overleg van de cultuurcoördinatoren van de gemeente Oude IJsselstreek heeft plaatsgevonden in het Nationaal Onderduikmuseum. Het museum staat ook bij deze basisscholen op de kaart.

SMH 40-45

De SMH 40-45, samenwerkingsverband met 15 grote musea en herinneringscentra, zal opgaan in een nieuw samenwerkingsverband. Deze organisatie heeft nog geen officiële naam. Het Nationaal Onderduikmuseum neemt zeer geregeld op verschillende niveaus deel aan bijeenkomsten, trainingen en onderlinge samenwerkingen.

Stichting Musea en
Herinneringscentra **40**
45

Educatieve Tafel

Educatie Nationaal Onderduikmuseum maakt ook deel uit van de Educatieve Tafel,; een klein comité met leden van 4/5 Comité, Anne Frankstichting, Oorlogsgravenstichting, Herinneringskampen Westerbork en Vught.

Studentenbegeleiding

Dit schooljaar begeleidt de afdeling educatie enkele studenten van verschillende opleidingsrichtingen (PABO /Duits) met hun minor. Ook is er input gegeven aan diverse onderzoeken van universitaire studenten. Tweedejaarsstudenten van ROC Rijn IJssel werken aan een opdracht vanuit educatie voor de website van het Nationaal Onderduikmuseum. In het laatste kwartaal van dit schooljaar zal een 2^e groepje studenten werken aan een video t.b.v. de schoolprogramma's. De studenten worden begeleid door educatie.

Ook dit jaar heeft het Nationaal Onderduikmuseum weer deelgenomen aan het SIM-project van de CMD-studenten van de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Educatie begeleidde de twee groepen die conceptproducten hebben gemaakt die gaan over de verbinding van de verschillende collectie in het kader van de vernieuwingsplannen. Dit leverde een introductievideo (animatie), een museumroute ahv personages en escape-achtige ervaring op.

Project Burgerschap & Vrijheid Provincie Gelderland 2022-2023

In het kader van het programma Vrijheid – Educatie van Provincie Gelderland 2021 -2024 is een samenwerkingsproject ontwikkeld met acht partners.

Er is een MBO programma voor burgerschap ontwikkeld dat bestaat uit verschillende modules. Eén van die modules is een museumles. Voorjaar 2022 vond de pilot plaats. Het Nationaal

Onderduikmuseum ontving studenten van het Graafschap college (onderwijsassistenten en bakkers). De provincie heeft de vervolgaanvraag voor 2022-2023 gehonoreerd en de samenwerking met alle partners is voortgezet. Dit resulteert dit schooljaar in 8 nieuwe lesmodules en museumbezoeken. De Provincie heeft gevraagd om een nieuwe vervolgaanvraag.

Polariseringsworkshops

Educatie Nationaal Onderduikmuseum werkt sinds september 2020 samen met Haus der Niederlande en Villa ten Hompel samen aan de ontwikkeling van Polariseringsworkshops. Aankomend voorjaar zullen er meer contactmomenten volgen. Studenten van Haus der Niederlande werken de workshops uit die gegeven zullen gaan worden in Villa ten Hompel en het Nationaal Onderduikmuseum.

Workshop statushouders Figulus

Educatie heeft dit najaar een workshop in het kader van het thema Vrijheid gemaakt voor statushouders uit Aalten. Deze workshop zal in het voorjaar herhaald worden voor de volgende groep.

Activiteiten

Iedere schoolvakantie vinden er gezinsactiviteiten plaats in het museum. Onder andere de Geheimtaalspeurtocht en de workshop Wentelteefjes bakken waren in 2022 een groot succes. Onze enthousiaste medewerkers hebben ervoor gezorgd dat de kinderen ons museum hoog waardeerden en dat het Nationaal Onderduikmuseum voor de tweede maal op een rij **Kidsproof** werd. Ons cijfer was zelfs zo hoog dat wij winnaar van de Provincie Gelderland zijn geworden. Een superprestatie! Op 14 januari 2023 gaven wij hiervoor een Kidsproofeestje. Locoburgemeester Hans ter Lindert en de kinderborgemeester waren hierbij aanwezig.

Gaostok

Vele jaren konden de Aaltense basisschoolkinderen gebruikmaken van de Geschiedeniskoffers van stichting de Gaostok. De bijbehorende lessen, ontwikkeld door enthousiaste Gaostok-vrijwilligers, werden op de basisscholen in de gemeente en in het Nationaal Onderduikmuseum gegeven. Wegens omstandigheden heeft de stichting echter moeten besluiten zichzelf op te heffen. De kennis en de materialen wilde men echter niet verloren laten gaan. Om dat te voorkomen heeft stichting de Gaostok het Nationaal Onderduikmuseum in Aalten gevraagd om de Geschiedeniskoffers onder haar hoede te nemen.

De Geschiedeniskoffers zullen vanaf begin 2023 voor basisscholen, maar ook voor andere educatieve organisaties uit de hele omgeving te boeken zijn bij het museum. De Geschiedeniskoffers worden momenteel door een werkgroep bekeken en waar nodig zullen deze aangepast worden.

Naast alle lopende projecten blijft de afdeling educatie actief bezig met het (her-)ontwikkelen van de (huidige) educatieve projecten en wordt betrokken bij de inrichting van de vernieuwingsplannen.

Marjon Hermeling
Educatie Nationaal Onderduikmuseum

4.6 Expositiecommissie

Rademakersbroek

Het is maart 1945. Net voor de bevrijding gebeurt er een drama in de Achterhoek. 46 mannen zijn in de vroege ochtend uit de gevangenis de Kruisberg in Doetinchem gehaald en worden in een wei bij Rademakersbroek in Varsseveld doodgeschoten. “Een ongekend moorddadige actie als represaille”, noemt Ad van Liempt het. 46 zonen, vaders en broers wier dood tot op heden bij de nabestaanden van de families, maar ook van de getuigen groot verdriet teweeg heeft gebracht. Een trauma dat tot aan vandaag doorwerkt.

Vrijwilligers van het museum doen al jaren onderzoek naar de mannen die allemaal vanwege verzetsactiviteiten zijn opgepakt. Ze kwamen uit het gehele land en zijn als zogenaamde Todeskandidaten - zonder veroordeling! - opgesloten. Wij willen dat hun namen niet vergeten worden. Geef de namen een gezicht – Rademakersbroek is dan ook de titel van de expositie over dit drama. De opening op 2 maart jl. moest vanwege corona helaas bescheiden blijven en dat geldt ook voor de herdenking. De tentoonstelling loopt door tot 25 juni 2023 en wil recht doen aan de 46 mannen die in de nadagen van de Tweede Wereldoorlog werden gefusilleerd op een akker bij Varsseveld.

Tot voor kort was er niet veel over hen bekend. Deze tentoonstelling wil daar verandering in brengen. We gaan uit van wat er aan onderzoek is gedaan door onderzoekers van het museum. Nabestaande Kirsten Zimmerman doet ook onderzoek en ondersteunde in opdracht van het Nationaal Onderduikmuseum in 2018-2019 bij het onderzoek naar de achtergronden van de mannen. Berna Bonekamp nam de vormgeving en projectleiding van de expositie Rademakersbroek voor haar rekening. Vanuit Collectie werkte Femke Mientjes mee en vanuit educatie werkt Marjon Hermeling mee en draagt zorg voor audiotours in het Nederlands en Duits.

Tevens werken kinderen van de basisschool de Meeander (Heelweg) mee aan het educatieve programma. Bovendien werken ook de Duitse Judith von Tora (spoken word artist) en beeldend kunstenaar Astrid Dekkers mee. De inmiddels landelijk bekende Aaltense musicus/pianist Matthijs Stronks is gevraagd een eigentijds requiem te maken ter herinnering aan de omgekomen mannen.

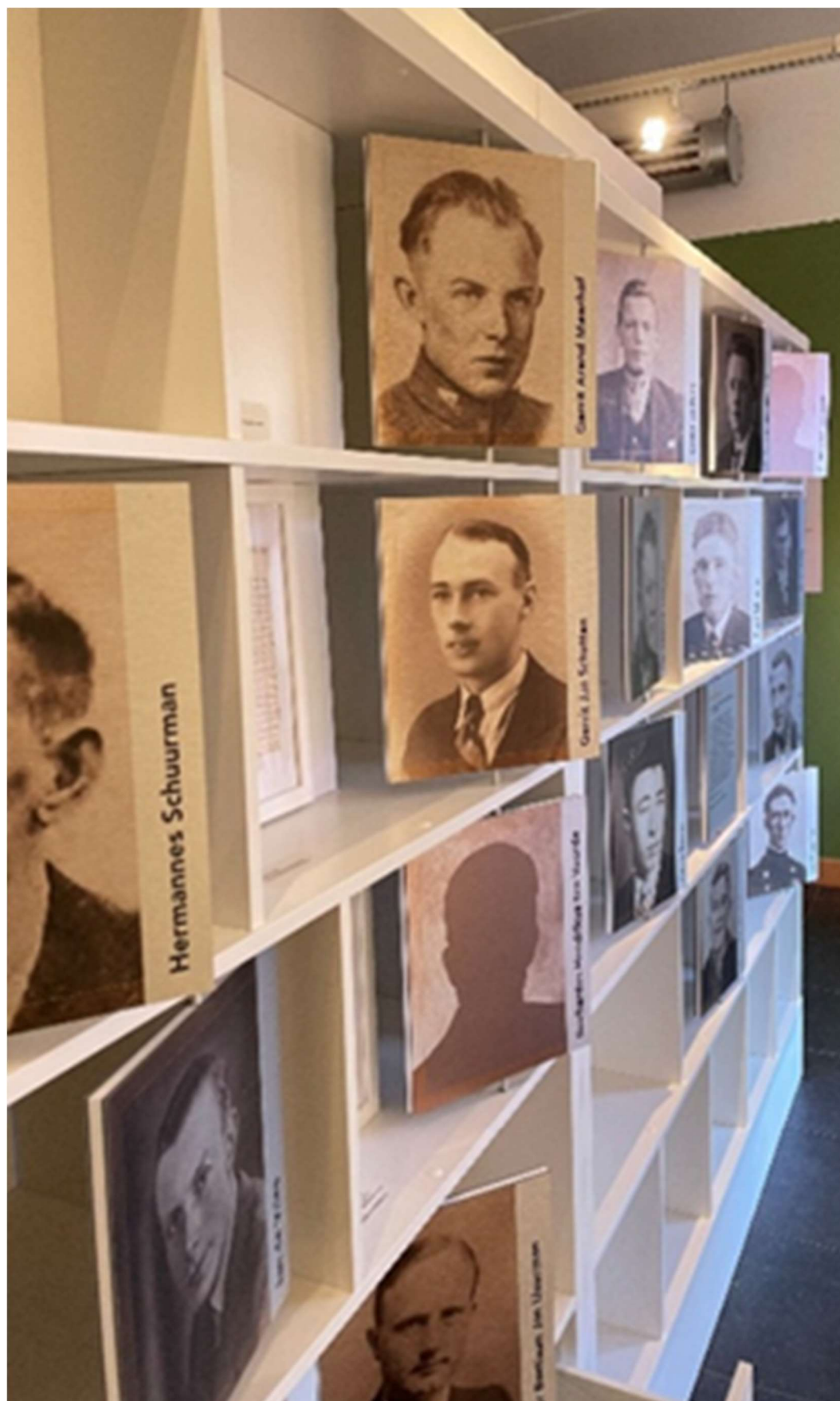

Pianist Matthijs Stronks (Aalten 1980) maakte in samenwerking met diverse artiesten een eigentijds requiem voor Rademakersbroek. 2 maart 2022.

Kunstenares **Thea Zweerink** (Varsseveld) heeft een atelier in de cel van de voormalige gevangenis de Kruisberg waar een van de mannen opgesloten zat. Haar bijzondere serie portretten van de mannen wordt in een aparte expositie in de Marktkamer van ons museum gepresenteerd.

De tentoonstelling is verlengd tot en met 25 juni 2023 en zal afgesloten worden met een symposium. Op 4 mei 2023 zal de NOS een reportage over Rademakersbroek uitzenden.

1572 en de kracht van Gertrud

De Tachtigjarige Oorlog begon in het graafschap Zutphen in 1572. Het was het begin van een dramatische periode voor de Achterhoek. Nationaal Onderduikmuseum sluit met de expositie '1572 en de kracht van Gertrud' aan bij het landelijke thema 1572 waarin we stil staan bij de 'geboorte van Nederland'. Het is het jaar van een oorlog waarin burgers, steden en provincies niet alleen tegenover hun Spaanse vorst maar vooral ook tegenover elkaar komen te staan. Uiteindelijk leidt die gewapende strijd tot het ontstaan van de Republiek, de voorloper van het huidige Nederland. In het kader van 1572 wil het Nationaal Onderduikmuseum de verbinding leggen met vandaag. Het museum doet dat door het persoonlijke verhaal van Gertrud von Myllendonck te vertellen en in de context van de tijd te plaatsen.

Joods Verzet In de synagoge kwam een expositie over Joods Verzet (verhalen uit de Achterhoek), waarvoor het museum de informatie over de familie Bier leverde.

In voorbereiding

Tevens bereiden we exposities voor de komende jaren voor: 'Nooit Meer! - De oorlog in foto's', een expositie over de 'Dutch National Battalion' en eveneens in voorbereiding: 'Joodse onderduik Varsseveld en omgeving'.

Expositiecommissie: Gerda Brethouwer, Berna Bonekamp, Marjon Hermeling, Loes de Roode, Sonja Rexwinkel, Luuk Nijenhuis

4.7 Escaperoom voor de Vrijheid

De eerste vier maanden van 2022 waren erg rustig voor de Escaperoom. Vanaf mei werd het drukker met bijna 10 groepen. Na een rustige juni volgde een drukke julimaand. Tijdens augustus en september was er vanwege de zomervakantie weinig animo voor de escaperoom. Zoals verwacht was er een piek in het aantal reserveringen in oktober en november: 27 groepen. Het jaar sloot af met een rustige decembermaand.

Bijzondere bezoekers in 2022 waren de Kinderraad van de gemeente, de OWM en het Kruidvat. Nog meer bedrijfsuitjes zou natuurlijk leuk zijn! Daar is reclame voor nodig.

Het team van de Escaperoom bestaat uit vijf personen en gezien de groeiende belangstelling zouden wij zeer graag aanvulling willen op het team.

*Namens het team Escaperoom,
Rick Bussink*

4.8 De Panne

Wij – de redactie van De Panne - staan er vaak van te kijken wat er allemaal gebeurt in en om het museum. Veel activiteiten die worden georganiseerd, ook voor diverse scholen of andere groepen, mooie en bijzondere verhalen en artikelen, schenkingen die binnenkomen etc. Het mooie is dat wij dit allemaal mogen vastleggen, verzamelen en publiceren aan de lezer.

Enthousiast leveren vrijwilligers van het museum artikelen of verhalen aan. Inmiddels moeten we af en toe een schifting erin aanbrengen of de artikelen (in overleg met de auteur) inkorten, omdat De Panne al vol is. We willen ervoor waken dat het een leesbaar blad blijft. Daarom nemen we af en toe ook de inhoud onder de loep. Zijn de items/onderdelen nog geschikt, of moeten we ons beleid aanpassen of bijstellen. Zo willen we een goed en informatief blad te blijven maken voor het museum.

Redactie De Panne: Henk Lensink, Annelies Evers, Anne-Marieke Vreeman, Gerrit Nijman en Annet Westerveld-Lensink. Vormgeving De Panne: Ben Lammers

DePanne

Uitgave van het Nationaal Onderduikmuseum | 2 - 2022

6 Het Onderduikersmonument in Aalten: 75 jaar later

9 De collectie Bent een belangrijke schenking

14 Henk Dijk, nieuwe voorzitter Nationaal Onderduikmuseum

18 Replica van de Panne

24 In memoriam Frank Dell

 nationaal
onderduikmuseum
aalten

4.9 Veiligheid en techniek

De dinsdagmorgengroep Veiligheid en techniek doet allerlei klussen. Wij proberen de klussen elke dinsdag te klaren, mocht het dan niet lukken lossen wij dat op andere dagen op.

Als klus team zouden we nog graag meer opslagruimte willen hebben, of er moet beter opgeruimd worden. Natuurlijk begrijpen we ook wel dat het moeilijk is om een keuze te maken in wat weg moet.

Voor de veiligheid overdag is het goed dat medewerkers die het meest aanwezig zijn ook de BHV-cursus gaan volgen.

*Namens het klusteam,
Johan Grievink, huismeester*

4.10 Vrienden van het Nationaal Onderduikmuseum

2022 stond voor de Vrienden van het Nationaal Onderduikmuseum in het teken van afwachten, bezinning, rust.... Oftewel: Er is afgelopen jaar (helaas) niet heel veel uit handen gekomen.

Na moeilijke coronajaren en stijgende prijzen leek het ons niet gepast of zinvol om actief bedrijven en particulieren te benaderen. Verder zijn we in afwachting van de voorgenomen vernieuwingen in het museum. Daarvoor hebben we al eerder enkele ideeën op papier gezet. Wat echter ook meespeelt is dat we allemaal andere drukke bezigheden hebben in het museum en daarbuiten, waardoor we hebben besloten om de activiteiten op een laag pitje te zetten. We zijn daarom nog steeds op zoek naar versterking; enthousiaste mensen die het leuk vinden om mee te denken en actief mee te helpen om de Vrienden weer wat meer leven in te blazen.

Vrijheidswijn-Enjoy Freedom

De nieuwe museum Vrijheidswijn 'Enjoy Freedom' is een succes gebleken. Inmiddels zijn er al honderden flessen verkocht en een nieuwe lading is weer besteld. De wijn is permanent te koop in de VVV/Museumwinkel. We kijken uit naar een nieuw vruchtbaar jaar.

*Annet Westerveld-Lensink namens de
Vrienden: Herman Onnink, Thea Schipper en
Luuk Nijenhuis.*

5. Externe contacten/ samenwerking

Raad van Advies

In de Raad van Advies zijn belangrijke partijen uit het culturele domein vertegenwoordigd uit Nederland en Duitsland. De Duitse partners zijn deze zomer geïnformeerd over de Vernieuwing. Zij onderschrijven de missie die het museum met de realisatie hiervan beoogd. Afgesproken is elkaar tweemaal per jaar te ontmoeten om de stand van zaken met betrekking tot de Vernieuwing en de bijdragen die de leden van de raad hieraan zouden kunnen geven, te bespreken. Tevens zijn grensoverstijgende projecten gestart in samenwerking met Villa ten Hompel, Haus der Niederlande en Universiteit van Munster.

Samenwerking Haus der Niederlande en Nationaal Onderduikmuseum

Tijdens de bijeenkomst met de Duitse partners van de Raad van Advies is de intentie uitgesproken om te onderzoeken of studenten van Universiteit Münster via Haus der Niederlande aldaar een bijdrage zouden kunnen leveren aan het ontsluiten en toegankelijk maken van dossiers die het museum van nabestaanden heeft gekregen. Mogelijk zou dit ook tot afstudeeropdrachten en publicaties kunnen leiden. Voor dergelijk onderzoek en publicatie heeft het Nationaal Onderduikmuseum geen menskracht en middelen, terwijl deze wel een schat aan persoonlijke verhalen in de collectie herbergt.

Stichting Musea en Herinneringscentra:

Programma Vrijheid – Provincie Gelderland 2021-2024

- Deelname ambtelijk overleg
- Regio coördinator voor Achterhoek Liemers en Duitse grensstreek

AKCU Achterhoek Kunst en Cultuur en vrijheid

- Start in 2023
- Deelname in bestuur

6. Organisatie

Vrijwilligers:

Het vrijwilligersbestand groeide iets naar 133 personen. In oktober 2022 kon gelukkig weer een Vrijwilligerstreffen plaatsvinden, dit keer vanwege corona bij het Karpermeer. Dit gaf veel positieve energie waar duidelijk behoefte aan was, echter ook corona...

Afscheid Bennie Stronks 1 oktober 2022

Dienstverband (totaal personeel 154 uur)

Per 01-01-2022 waren in vaste dienst:

Gerda Brethouwer, directeur 3 x 8 uur 24 uur

Marjon Hermeling, educatie 3 x 8 uur 24 uur

Femke Mientjes, collectiebeheer 3 x 8 uur 24 uur (tijdelijk dienstverband, tot september)

Ria Theissen, financieel medewerker 2x 8 uren 16 uur

Diny Griffioen, secretariaat 3x 8 uren 24 uur

José Mateman, adm. medewerker 3x 4 uren 12 uur

Anita Bolks, adm. medewerker 2x 8 uren 16 uur

Karin Westerveld, interieurverzorger 14 uur

Nehema Nakalegga, interieurverzorger 10 uur. Zij vervangt vanaf 01-06-2022 Karin Westerveld die helaas ziek is.

Bestuur:

Als gevolg van corona heeft de algemene ledenvergadering 16 mei 2022 plaatsgevonden:

Gyula de Ploeg, voorzitter heeft het stokje in mei overgedragen aan Henk Dijk als voorzitter

Tevens is Marian Nijman als bestuurslid gestopt maar blijft in de groep educatie betrokken.

Dolf Prinsen is in 2022 als aspirant bestuurslid toegetreden

Overige leden:

Jon Temming, Secretaris

Wilco Lensink Penningmeester

Luuk Nijenhuis, Bestuurslid

Verena Winter, Bestuurslid

7. Toekomst: herinrichting en vernieuwing

Het Nationaal Onderduikmuseum wil vernieuwen, uitbreiden en verder professionaliseren. Daarvoor is het Vernieuwingsplan 'Ruimte voor de toekomst' opgesteld dat de komende jaren gefaseerd zal worden uitgevoerd. Met het oog op deze vernieuwing wordt ook een businessplan opgesteld en toegewerkt naar een exploitatiebegroting om de toekomstige bedrijfsvoering te kunnen waarborgen. Het doel is een toekomstbestendig museum, waarin waarden van toen gekoppeld worden aan die van nu en de toekomst. Een inclusief museum, een kenniscentrum waar eenieder zich thuis voelt, ongeacht sekse, religie of culturele achtergrond.

In 2022 zijn de voorbereidingen om de vernieuwing van het Nationaal Onderduikmuseum te kunnen realiseren voortgezet.

In november 2022 hebben vertegenwoordigers van de beide besturen en specialisten een alternatief plan besproken voor het niet doorgaan van de verwerving van het naastgelegen pand. Wij hebben ons daarbij gericht op uitbouw op eigen terrein (met name op het achterliggende parkeerterrein). Een vlekkenplan daarvoor is aan de gemeente voorgelegd met het oog op noodzakelijke vergunningen, aangezien wij over het maximaal toegestane bouwvolume zouden gaan en het de verbouwing van drie rijksmonumenten betreft.

Dat heeft geleid tot een oriëntatie op locatie en verkennend gesprek op 17 januari over de Vernieuwing met vertegenwoordigers van de Gemeente Aalten, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, het Gelders Genootschap en Samenwerkingsverband Cultuurhistorie Gelderland. Naar aanleiding van dit overleg is een preadvies uitgebracht met een positieve grondhouding met aandachtspunten waarmee rekening moet worden gehouden. Daarbij is aan het museum gevraagd enkele scenario's uit te werken voor verdere beoordeling.

Op 1 februari jl. is de vernieuwing besproken door de verschillende portefeuillehouders van de gemeente Aalten. Deze onderschrijven allen namens de gemeente het belang van de vernieuwing en de daaraan ten grondslag liggende visie en zien de voordelen voor Aalten als gemeenten: bredere bekendheid, economische en culturele voordelen. Met de uitbreiding zal het museum een kwaliteitsslag maken waarmee het cultuurhistorisch belang en daarmee het toeristisch en recreatief aanbod voor de gemeente Aalten wordt versterkt.

Zij attenderen het museum in hun verslaglegging op de (on)mogelijkheden van het huidige beleid en de regelgeving. De voorgestelde uitbreiding betekent een aanzienlijke investering en op termijn een toename van de exploitatielasten. Op dit moment is er vanuit het beleidsveld cultuur geen extra financiële mogelijkheid. De uitbreidingen passen niet binnen het bestemmingsplan vanwege de overschrijding van het bouwvlak en bebouwingspercentage. Er dient een procedure doorlopen te worden om af te wijken van het bestemmingsplan.

Verduurzaming

De wens van het museum om de vernieuwing ook een slag te maken naar verduurzaming en waar mogelijk energieneutraal te worden. Er zijn diverse maatregelen beschikbaar, waar het museum een beroep op kan doen. Voor het treffen verduurzamingsmaatregelen wordt het museum geadviseerd door de provincie Gelderland in het kader van het Ontzorgingsprogramma 'Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed'. Het is belangrijk dat het verduurzamen op de juiste manier gebeurt, omdat het monumentale gebouwen betreft. Er is al een energiescan opgesteld voor de huidige bebouwing van het museum. De adviezen worden opgenomen in het Ruimtelijk en Functioneel Programma van Eisen.

Ruimtelijke en Functioneel Programma van Eisen

Voor de uitvraag voor de ideeschetsen, conform het verzoek in het preadvies en later voor de uitvraag voor een ontwerp, wordt een Ruimtelijke en Functioneel Programma van Eisen opgesteld dat in 2023 ter besluitvorming aan beide besturen wordt voorgelegd. Hierbij worden uiteraard ook uitkomsten van preadvies en memo van de gemeente meegenomen.

Ons is geadviseerd bij de scenario's de uitvraag voor de ideeschetsen te beleggen bij een goede architect. Wij hebben de intentie dat te doen bij een consortium. Hoewel de Vernieuwing in fasen zal plaatsvinden, is het de bedoeling de uiteindelijk uitvraag voor een ontwerp voor de gehele vernieuwing, dus zowel voor de uitbreidingen, nieuwbouw, als de verbouwing en renovatie van de dorpsboerderij en een update van de huidige rijksmonumenten, bij één bureau te beleggen zodat informatie, kennis en ervaring behouden blijven en continuïteit beter is gegarandeerd.

Ten aanzien van de voorbereiding en uitvoering van de Vernieuwing zijn een Businessplan en een Marketing & Communicatieplan opgesteld en vastgesteld door de besturen. Ook is de projectorganisatie door beide betrokken besturen geaccordeerd. Daarin is het besluitvormingsproces voor de voorbereiding en uitvoering van de Vernieuwing vastgelegd, evenals de bevoegdheden en taken van Stuur- en Projectgroep alsmede het functioneren van verschillende Werkgroepen. Ook de rol en de bevoegdheden van de beide betrokken besturen voor de besluitvorming zijn hierin beschreven.

In het voorjaar van 2022 heeft een marktonderzoek plaatsgevonden naar het bezoekerspotentieel voor het museum uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. Hieruit blijkt dat er meer dan voldoende bezoekers aan te trekken zijn bij scholen, in het basis- en het voortgezet onderwijs - waaronder ook het mbo-onderwijs - zowel in Nederland als in Duitsland. Ook toeristen vormen een belangrijke doelgroep. Het streefcijfer van 40.000 – 50.000 bezoekers per jaar, vijf jaar na realisatie van de Vernieuwing lijkt – ook na corona - zonder meer haalbaar. Het Marktonderzoek en de stappen om de groei in het bezoekersaantal te bewerkstelligen, zijn opgenomen in het rapport over het Marktonderzoek.

Ontwikkeling concept Rode Draad Onderduiken en Context Tentoonstelling

Voor de inhoudelijke vernieuwing heeft het Mondriaanfonds de voor het museum gereserveerde subsidie toegekend. Hiermee is gestart met de ontwikkeling van het Junior Onderduikmuseum op de onderduikzolder (met de originele onderduikplek). Ook Markt 12 krijgt met behulp hiervan alvast een cosmetische update.

Met de inhoudelijke vernieuwing wordt onderduiken de rode draad tussen alle gebouwen van het museum en wordt de Onderduik in de nieuwe vaste expositie in een bredere context geplaatst: (Eu)regionaal en (Inter)nationaal. In werkgroepverband is vorig jaar gestart met het ontwikkelen van het concept hiervoor. We werken hierbij samen met twee tentoonstellingsmakers met ervaring bij oorlogsmusea, waaronder die van de Stichting Musea en Herinneringscentra (SMH), de projectmedewerker Educatie van het museum, een voormalige hoofdredacteur van de Gelderlander die zeer thuis is in de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, hiervoor ook projecten elders in de provincie leidt en als adviseur voor de provincie optreedt. Deze is betrokken in de projectgroep en heeft voor de vernieuwing het Marketing & en Communicatieplan heeft opgesteld. Tevens nemen onderzoekers betrokken bij het museum deel. Zij hebben uitgebreide kennis van de Onderduik in Aalten en omgeving en beschikken over een groot databestand.

8. Tot slot

Ons museum is een interessante plek van geschiedenis middenin het centrum van Aalten.

We zijn dankbaar voor het draagvlak dat wij genieten, lokaal maar ook regionaal en steeds meer ook landelijk.

En minstens zo belangrijk: hier werken vrijwilligers die het werk dankbaar en nuttig vinden.

Juist nu we verder bouwen aan de toekomst van het Nationaal Onderduikmuseum zijn extra vrijwilligers, die ons steunen, nodig en welkom.

Tip voor je burens, familieleden, zonen, dochters kleinkinderen, vrienden: infomeer hen ook over het museum en wellicht willen zij wel meedenken.

Hou je van geschiedenis en verhalen?

Wil je kennis opdoen en enthousiaste mensen ontmoeten met dezelfde passie in het museum?

We blijven open staan voor mensen die in goede samenwerking ons erfgoed in stand houden en doorgeven.

Mocht je een dagdeel per week willen meewerken aan een expositie, rondleidingen, collectieregistratie en meer, laat het ons weten!

Wij spreken graag met je over een passende vrijwilligersfunctie.

Kennis en kunde is altijd welkom!